

Nové nálezy tmavoretky bělavé *Monacha cartusiana* (O. F. Müller, 1774) ve Strakonících a okolí

New records of *Monacha cartusiana* (O. F. Müller, 1774) in and around Strakonice

VILÉM HRDLIČKA¹ & EVA LEGÁTOVÁ

¹Čelakovského 252, CZ-386 01 Strakonice, Česko, e-mail: v.hrdlicka93@gmail.com

HRDLIČKA V. & LEGÁTOVÁ E., 2023: Nové nálezy tmavoretky bělavé *Monacha cartusiana* (O. F. Müller, 1774) ve Strakonících a okolí [New records of *Monacha cartusiana* (O. F. Müller, 1774) in and around Strakonice. – Malacologica Bohemoslovaca, 22: 1–3. <https://doi.org/10.5817/MaB2023-22-1>

Publication date: 9. 1. 2023.

This work is licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 Public License.

The thermophilous land snail *Monacha cartusiana* has been spreading in Central Europe in recent years, presumably as a consequence of warming. In the years 2020–2022, several new localities of this snail were discovered in Strakonice, Horažďovice, and Putim (South Bohemian Region, Czechia). All of them are concentrated around roads or railways. Due to the nature of these biotopes, the fate of these populations is uncertain in the future.

Key words: faunistics, Gastropoda, South Bohemia, new records

Úvod

V posledních dvou až třech desetiletích přibývají nálezy teplomilných druhů měkkýšů mimo dosavadní hranice jejich areálů. K jejich šíření přitom často přispívají různé druhy dopravy (MÍKOVCOVÁ & JUŘIČKOVÁ 2008, PELTANOVÁ & JUŘIČKOVÁ 2012, PELTANOVÁ et al. 2012, HORSÁK 2018, ČEJKA et al. 2020). Jedním z těchto druhů je i teplomilný plž tmavoretky bělavé (*Monacha cartusiana* (O. F. Müller, 1774)). Zatímco ještě před deseti lety se výskyty tohoto druhu koncentrovaly prakticky pouze v nejteplejších oblastech České republiky v oblasti termofytika (PELTANOVÁ et al. 2012), v posledních letech se objevuje i v chladnějších oblastech jako u železniční trati v Chebu (DVOŘÁK 2021) či v Plzni (MERGL et al. 2018). První záznamy tmavoretky bělavé v jižních Čechách jsou popsány z blízkosti Českých Budějovic (PECH et al. 2009) a dokonce i ze Šumavy (KOPALOVÁ et al. 2013). Zde komentujeme pozorování tohoto plže ve městě Strakonice s přihlédnutím k ojedinělým nálezům z blízkého okolí, abychom tak ukázali další šíření tohoto teplomilného druhu v jižních Čechách. Samotné Strakonice leží na železniční trati spojující České Budějovice a Plzeň, kde jsou v posledních letech časté úpravy železničního svršku a elektrických rozvodů, což pokládáme za možný koridor pro šíření tohoto druhu.

Seznam lokalit *Monacha cartusiana* v okolí Strakonice

Lokality zmiňované dále v textu se nalézají poblíž frekventovaných komunikací nebo v místech, kde byly prováděny rozsáhlé stavební úpravy. Použité názvosloví pochází z práce HORSÁK et al. (2022). Autoři sběrů jsou uvedeni u jednotlivých lokalit VH – Vilém Hrdlička, EL – Eva Legátová. Za číslem lokality je uvedena obec, číslo mapovacího čtverce, datum nálezu, GPS souřadnice nálezu, nadmořská výška, biotop, spočítaná, případně odhadovaná početnost druhu, uložení sbírkového materiálu.

děny rozsáhlé stavební úpravy. Použité názvosloví pochází z práce HORSÁK et al. (2022). Autoři sběrů jsou uvedeni u jednotlivých lokalit VH – Vilém Hrdlička, EL – Eva Legátová. Za číslem lokality je uvedena obec, číslo mapovacího čtverce, datum nálezu, GPS souřadnice nálezu, nadmořská výška, biotop, spočítaná, případně odhadovaná početnost druhu, uložení sbírkového materiálu.

1. Strakonice: 6749a, 22. 9. 2020, 49.2559N, 13.9176E, 399 m n. m., xerothermní stanoviště a malý hájek listnatých stromů s podkladem z vápencové kamenné drti a stavebního materiálu nedaleko vlakového nádraží ve Strakonících na opuštěné koleji (Obr. 1), 5 živých jedinců. VH&EL.

2. Strakonice: 6749a, 22. 7. 2021, 49.2565N, 13.8998E, 400 m n. m., výslunný ruderal u trati, xerothermní stanoviště s ruderalním rostlinstvem, které je nepravidelně vyžínáno v nevelké vzdálenosti od nově opravené železniční trati České Budějovice – Plzeň, 13 živých jedinců (Obr. 2). VH.

3. Strakonice: 6749a, 14. 9. 2022, 49.2679N, 13.9138E, 400 m n. m., výslunný poloruderal v areálu STK motorových vozidel u silničního obchvatu, který byl zprovozněn v roce 2018. Pozemek je sečen. Jedinci nalezeni na prefabrikovaném plotovém dílu ve společnosti jiných druhů měkkýšů (Obr. 3), 12 živých jedinců. VH.

4. Putim: 6750b, 29. 5. 2022, 49.2644N, 14.1180E, 370 m n. m., xerothermní trávník, u zdi č.p. 128, desítky živých jedinců. VH.

5. Horažďovice: 6648c, 12. 9. 2020, 49.3314N, 13.7389E, 400 m n. m., nález na železniční budově, 19 živých jedinců. VH&EL.

Souhrn a diskuse

Výskyt měkkýše *Monacha cartusiana* je pravděpodobně ovlivněn rozmáhající se dopravou v bezprostředním okolí lokalit, ale možná i přítomností vozidel stavebních a dodavatelských firem, skládek stavebního materiálu, které doprovázely výstavbu nového silničního spojení zvaného místně severní obchvat města. Dále rekonstrukcí vlakového nádraží v letech 2019 až 2021, kde vznikla nová odbavovací nástupiště pro autobusy a náhradní železniční dopravu. I zde byly prováděny rozsáhlé stavební práce s přítomností mobilně poskytované stavební techniky, anonymního materiálu a vápencové drtě. Tyto okolnosti mohly ke vzniku kolonií druhu *Monacha cartusiana* přispět. K nálezům druhu *Monacha cartusiana* v obci Putim se nepodařilo zjistit spolehlivé údaje naznačující, jak se do těchto míst plž dostal.

Lze se domnívat, že popisovaný druh se bude v jižních Čechách objevovat zdánlivě nahodile a počet zjištěných lokalit bude zřejmě narůstat. Výskyt je možný na nově vznikajících stanovištích, kde se ocitne stavební technika pocházející z různých koutů naší republiky nebo se vyskytne v místech, kudy je vedena rozsáhlá doprava. Zároveň ale výskyt sledovaného druhu nemusí být stabilní. U lokality 1 jsme pozorovali expanzi podél místní komunikace v blízkosti areálu autobusového dopravce, zatímco u lokality 2 dochází k postupnému úbytku jedinců. Podobné fluktuace populací tmavoretky bělavé pozorovali i MÍKOVCOVÁ & JUŘIČKOVÁ (2008) a PELTANOVÁ et al. (2012). V každém

případě bude zajímavé sledovat vývoj nalezených populací i případné další šíření druhu v blízkém okolí.

Poděkování

Autoři děkují kolegům z redakce *Malacologica Bohemoslovaca* za podnětné připomínky k rukopisu a pomoc s citovanou literaturou a také Aleně Hrdličkové za pomoc a trpělivost v terénu.

Literatura

- ČEJKA T., BERAN L., KORÁBEK O., HLAVÁČ J. Č., HORÁČKOVÁ J., COUFAL R., DRVOTOVÁ M., MAŇAS M., HORSÁKOVÁ V. & HORSÁK M., 2020: Malacological news from the Czech and Slovak Republics in 2015–2019. – *Malacologica Bohemoslovaca*, 19: 71–106. <https://doi.org/10.5817/MaB2020-19-71>
- DVOŘÁK L., 2021: Zajímavé nálezy teplomilných plžů v Karlovarském kraji (nejzápadnější Čechy) [Interesting records of thermophilic snails in the Karlovy Vary Region (westernmost Bohemia)]. – *Malacologica Bohemoslovaca*, 20: 20–34. <https://doi.org/10.5817/MaB2021-20-30> (in Czech)
- HORSÁK M., 2018: Odkud a kdy k nám přišly nepůvodní druhy měkkýšů [Whence and when did alien mollusc species arrive here?]. – *Živa*, 66(5): 249–250. (in Czech)
- HORSÁK M., ČEJKA T., JUŘIČKOVÁ L., BERAN L., HORÁČKOVÁ J., HLAVÁČ J. Č., DVOŘÁK L., HÁJEK O., DIVÍŠEK J., MAŇAS M. & LOŽEK V., 2022: Check-list and distribution maps of the molluscs of the Czech and Slovak Republics. – Online at <http://mollusca.sav.sk/malacology/checklist.htm>, checklist updated at July 3, 2022. <https://doi.org/10.5281/zenodo.6791871>
- KOPALOVÁ Z., 2013: Diverzita měkkýšů středoevropských pohoří

Obr. 1. Lokalita č. 1 *Monacha cartusiana* ve Strakonicih blízko vlakového nádraží. Foto: V. Hrdlička.
Fig. 1. The site of *Monacha cartusiana* no. 1 in Strakonice near the train station. Photo by V. Hrdlička.

[Diversity of the molluscs of Central European Mountains]. – Bakalářská práce, Přírodovědecká fakulta, Univerzita Karlova v Praze, Praha, 42 pp. Online at <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/52956> (in Czech)

MERGL M., DVOŘÁK L., KREJČÍKOVÁ A. & PRAŽANOVÁ B., 2018: Měkkýši Plzeňského kraje [Molluscs of the Plzeň region]. – Západočeské muzeum, Plzeň, 77 pp. (in Czech)

MÍKOVCOVÁ A. & JUŘIČKOVÁ L., 2008: Hledá se tmavoretkta bělavá [The Helicid Snail wanted]. – Živa, 56(3): 73. (in Czech)

PECH P. & PECHOVÁ H., 2009: *Monacha cartusiana* (Gastropoda: Hygromiidae) in South Bohemia. – Malacologica Bohemoslovaca, 8: 28. <https://doi.org/10.5817/MaB2009-8-28>

PECHOVÁ H., 2010: Železniční násep jako biokoridor pro měkkýše [Railway road as a biocorridor for mollusc species]. – Magisterská práce, Přírodovědecká fakulta, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, České Budějovice, 20 pp. Online at <https://theses.cz/id/k8fdgu/> (in Czech)

PELTANOVÁ A., DVOŘÁK L. & JUŘIČKOVÁ L., 2012: The spread of non-native *Cepaea nemoralis* and *Monacha cartusiana* (Gastropoda: Pulmonata) in the Czech Republic with comments on other land snail immigrants. – Biologia, 67: 384–389. <https://doi.org/10.2478/s11756-012-0020-2>

PELTANOVÁ A. & JUŘIČKOVÁ L., 2012: Přivandrovalec o jedné noze kráčí českou krajinou – mapování výskytu tmavoretky bělavé v letech 2008–11 [One-legged interloper crosses the Czech landscape – mapping the occurrence of the Cartusian Snail, 2008–11]. – Živa, 60(5): 244–245. (in Czech)

Obr. 2. *Monacha cartusiana* z lokality č. 2 ve Strakonících blízko nově opravené železniční trati České Budějovice – Plzeň. Foto: V. Hrdlička.

Fig. 2. *Monacha cartusiana* from the site no. 2 in Strakonice nearby the newly repaired railway line České Budějovice – Plzeň. Photo by V. Hrdlička.

Obr. 3. Lokalita č. 3 *Monacha cartusiana* ve Strakonících – severní obchvat města. Foto: V. Hrdlička.

Fig. 3. The site of *Monacha cartusiana* no. 3 on the northern bypass of Strakonice. Photo by V. Hrdlička.